

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Older People's Commissioner for Wales

Safonau'r Gymraeg

Adroddiad Blynyddol 2019-20

Medi 2020

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn gwarchod ac yn hybu hawliau pobl hŷn ledled Cymru, gan graffu a dylanwadu ar amrywiaeth eang o bolisiau ac arferion er mwyn gwella eu bywydau. Mae'n darparu cymorth a chefnogaeth yn uniongyrchol i bobl hŷn trwy ei thîm gwaith achos ac yn gweithio i rymuso pobl hŷn a sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed a bod rhywun yn gweithredu yn eu cylch. Mae rôl y Comisiynydd yn seiliedig ar gyfres unigryw o bwerau cyfreithiol i'w chefnogi i adolygu gwaith cyrff cyhoeddus a'u dal i gyfrif pan fo angen.

Sut i gysylltu â'r Comisiynydd:

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Adeiladau Cambrian
Sgwâr Mount Stuart
Caerdydd
CF10 5FL

Ffôn: 03442 640 670

E-bost: gofyn@olderpeoplewales.com

Gwefan: www.olderpeoplewales.com

Twitter: [@comisiwnphcymru](https://twitter.com/comisiwnphcymru)

Fformatau Hygyrch

Pe baech yn hoffi'r cyhoeddiad hwn mewn fformat ac/neu iaith arall, cysylltwch â ni. Mae'r holl gyhoeddiadau hefyd ar gael i'w lawrlwytho a'u harchebu mewn amrywiaeth o fformatau o'n gwefan.

Cyflwyniad

Fel sefydliad annibynnol sy'n cael ei ariannu gan arian cyhoeddus, mae'n rhaid i Gomisiynydd Pobl Hŷn Cymru gydymffurfio â [Safonau'r Gymraeg](#) (y Safonau), sy'n nodi nifer o ffyrdd y mae'n rhaid i'r Comisiynydd ddarparu a hyrwyddo gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg a hwyluso a hybu defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.

Mae Safonau'r Gymraeg sy'n berthnasol i'r Comisiynydd wedi'u rhannu'n bedwar categori:

- Cyflwyno Gwasanaethau
- Llunio Polisiâu
- Gweithredu
- Cadw Cofnodion

Mae'r Comisiynydd wedi'i chyflwyno â 145 o safonau:

	Dyddiad Cydymffurfio: 25.01.17	Dyddiad Cydymffurfio: 25.07.17	Cyfanswm
Cyflwyno Gwasanaethau	71	0	71
Llunio Polisiâu	15	0	15
Gweithredu	47	2	49
Cadw Cofnodion	9	1	10
Cyfanswm	142	3	145

Dyma'r pedwerydd adroddiad gan Gomisiynydd Pobl Hŷn Cymru sy'n rhoi manylion pa gamau a'r camau gweithredu sydd wedi'u cymryd i gydymffurfio â'r Safonau.

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar weithgareddau a wnaed rhwng y cyfnod 1 Ebrill 2019 i 31 Mawrth 2020, yng nghyswllt y flwyddyn ariannol 2019/20.

Cydymffurfedd

Mae cydymffurfedd y Comisiynydd gyda'r safonau wedi ei osod isod.

Safonau Cyflwyno Gwasanaethau

- Mae cronfa ddata yn bodoli i gofnodi dewis iaith unigolion. Mae'r gronfa ddata hon yn cael ei diweddarau gan yr holl staff yn rheolaidd
- Mae'r holl saff yn gwybod sut i ymateb i ohebiaeth (llythyrau a negeseuon e-bost), ateb y ffôn, trefnu a chynnal cyfarfodydd a chyfarch ymwelwyr.
- Mae'r holl lythyrau templed yn cydymffurfio â'r Safonau
- Mae system awtomatig ar gyfer y prif rif ffôn sy'n galluogi'r opsiwn i siarad ag aelod o staff yn Gymraeg
- Mae'r holl negeseuon peiriant ateb yn ddwyieithog, gyda Chymraeg gyntaf
- Mae'r holl staff yn ateb y ffôn yn ddwyieithog, Cymraeg gyntaf
- Mae'r holl ddogfennau sy'n cael eu cynhyrchu ar gyfer defnydd y cyhoedd yn ddwyieithog, gan ddefnyddio'r fformat wyneb i waered (mae adroddiadau hirach yn cael eu creu ar wahân yn y ddwy iaith) yn safonol
- Gofynnir i fynychwyr cyfarfodydd am eu dewis iaith. Os bydd mwy na 10% yn nodi eu bod yn dymuno cyfrannu yn Gymraeg, bydd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu
- Mae'r holl hysbysiadau ac hysbysebion cyhoeddus yn ddwyieithog

- Mae gwefan y Comisiynydd yn ddwyieithog
- Mae unrhyw arwyddion yn y swyddfa yn cydymffurfio
- Mae'r holl dendrau contract yn cael eu cyhoeddi yn ddwyieithog ar wefan GwerthwchiGymru
- Bydd tendrau a dderbynnir yn Gymraeg yn cael eu hateb yn Gymraeg a bydd unrhyw gyfweiliadau yn cael eu cynnal gyda chymorth cyfieithydd ar y pryd

Safonau Llunio Polisïau

- Mae'r holl saff yn deall Safonau Llunio Polisïau
- Mae canllaw Asesiad o'r effaith ar yr iaith Gymraeg wedi'i greu i gynorthwyo staff i gwblhau Asesiad o'r effaith ar yr iaith Gymraeg
- Nid yw'r Comisiynydd yn gwneud penderfyniadau ynghylch polisïau ynddo'i hun, ond yn hytrach mae'n dal cyrff cyhoeddus i gyfrif o ran eu penderfyniadau ynghylch polisïau, neu'n dylanwadu ar y penderfyniadau hyn..
- Cynhaliwyd naw asesiad o'r Effaith ar yr Iaith Gymraeg yn ystod y cyfnod hwn mewn cysylltiad â datblygiad cynllun gwaith 2019/20 y Comisiynydd.

Safonau Gweithredu

- Mae polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol gyda'r bwriad o hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg wedi'i gyhoeddi ar y wefan
- Gofynnir i'r holl staff a hoffent dderbyn eu contract cyflogaeth yn Gymraeg ac mae'r canlyniadau yn cael eu nodi
- Gofynnir i'r holl staff a hoffent dderbyn unrhyw ohebiaeth bapur yn ymwneud â'u cyflogaeth ac sydd wedi ei chyfeirio ato ef neu hi yn bersonol yn Gymraeg ac mae'r canlyniadau yn cael eu nodi
- Gofynnir i'r holl staff a hoffent dderbyn unrhyw ddogfennau sy'n ymwneud a'u hanghenion hyfforddiant a'u hamcanion perfformiad yn Gymraeg ac mae'r canlyniadau yn cael eu nodi
- Mae'r Comisiynydd wedi holi'r holl staff a hoffent dderbyn ffurflenni sy'n nodi ac yn awdurdodi gwyliau blynyddol, absenoldebau o'r gwaith ac oriau gweithio hyblyg yn Gymraeg
- Mae'r holl bolisïau yn cael eu cyhoeddi yn ddwyieithog ar y gyriant lle mae modd rhannu mynediad
- Mae'r holl staff yn ymwybodol eu bod yn gallu cyflwyno cwynion yn Gymraeg a bod ganddynt yr hawl i ymateb i gŵyn a wnaed amdanyn nhw yn Gymraeg
- Cynigir cyfle i'r holl staff gynnal cyfarfodydd ynghylch cwynion a wnaed amdanyn nhw yn Gymraeg (gan ddefnyddio gwasanaeth cyfieithu ar y pryd)
- Bydd unrhyw gofnod o benderfyniad yn ymwneud â chwyn yn erbyn aelod o staff yn cael ei gyflwyno yn Gymraeg
- Mae'r holl bolisïau yn cydymffurfio â'r Safonau
- Mae meddalwedd cyfrifiadurol wedi ei ddarparu i'r holl aelodau staff sydd ei angen i wirio sillafu a gramadeg yn Gymraeg (Cysgair a Cysill)
- Mae sgiliau Cymraeg yr holl staff wedi cael eu hasesu trwy hunanasesiad (gweler adran Sgiliau Cymraeg Staff)
- Mae'r Comisiynydd wedi darparu cyfleoedd yn ystod oriau gwaith i staff gael hyfforddiant iaith Gymraeg. Yn ystod 2019/20, cafodd yr holl staff y cyfle i fynychu gwersi Cymraeg ar wahanol lefelau cymhwysedd
- Mae gwybodaeth am godi ymwybyddiaeth o'r Gymraeg yn cael ei darparu i'r holl staff newydd fel rhan o'u proses gynefino

- Mae geiriad a logo wedi cael eu darparu ar gyfer llofnod e-bost staff i hysbysu pobl os ydynt yn siaradwyr Cymraeg rhugl neu ddysgwyr
- Mae sgiliau Cymraeg ar gyfer swyddi newydd neu wag yn cael eu hasesu (gweler yr adran Recriwtio)
- Mae swyddi yn cael eu hysbysebu yn ddwyieithog ac yn nodi'r sgiliau iaith angenrheidiol
- Mae hysbysebion yn nodi bod y Comisiynydd yn croesawu ceisiadau Cymraeg
- Mae'r holl wybodaeth ynghylch recriwtio yn cael ei chyhoeddi yn ddwyieithog
- Mae ffurflenni cais yn darparu lle i unigolion nodi os ydynt yn dymuno defnyddio Cymraeg yn y cam cyfweld a bydd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu os oes angen
- Bydd unrhyw arwyddion newydd yn cael eu harddangos yn ddwyieithog â'r Gymraeg gyntaf

Cadw Cofnodion

- Mae'r Comisiynydd yn cadw cofnod o nifer y cwynion mae hi'n ei derbyn yn ymwneud ag ein cydymffurfedd â Safonau'r Gymraeg
- Mae'r Comisiynydd yn cadw copi o unrhyw gwynion mae hi'n eu derbyn yn ymwneud â'r Safonau
- Mae'r Comisiynydd yn cadw cofnod o gamau a gymerwyd i gydymffurfio â'r Safonau Gwneud Polisiâu
- Mae'r Comisiynydd yn cadw cofnod o sgiliau Cymraeg yr holl staff ac yn cadw'r hunanasesiadau
- Mae'r Comisiynydd yn cadw cofnod o'r asesiadau mae hi'n eu cynnal ar gyfer sgiliau Cymraeg swyddi newydd neu wag
- Mae'r Comisiynydd yn cadw cofnod o sut mae'r holl swyddi newydd neu wag wedi cael eu categorio o ran y sgiliau Cymraeg sydd eu hangen

Cwynion Iaith

Yn ystod 2019/20, ni dderbyniwyd cwyn ynghylch cydymffurfedd y Comisiynydd â Safonau'r Gymraeg.

Sgiliau Cymraeg Staff

Ar 31 Mawrth 2020, roedd y Comisiynydd yn cyflogi 21 aelod o staff. Cynhaliwyd arolwg y Gymraeg yn ystod mis Mawrth 2020. Roedd yn gofyn i staff hunanasesu eu sgiliau gan ddefnyddio matrices rhuglder ar gyfer Gwranddo, Darllen, Ysgrifennu a Siarad. Ymatebodd yr holl staff i'r arolwg. Mae'r canlyniadau i'w gweld yn nhablau 1 a 2 isod, gan ddangos bod 36% o'r sefydliad yn siaradwyr Cymraeg.

Tabl 1 Sgiliau Cymraeg yr holl staff

	Gwranddo	Darllen	Ysgrifennu	Siarad
0 – Dim Sgiliau	3	3	6	5
1 – Mynediad	6	5	6	7
2 – Sylfaen	3	3	3	1
3 – Canolradd	4	6	2	3
4 – Uwch	1	0	1	1
5 – Rhugl	5	5	4	5
CYFANSWM	22	22	22	22

Tabl 2 Sgiliau Cymraeg yr holl staff ar lefel Band

Lefel	Band						Cyfanswm
	B	C	D	E	F	Com	
Dim Sgiliau	0	0	3	0	0	0	3
Mynediad	1	2	1	1	0	1	6
Sylfaen	1	1	1	0	0	0	3
Canolradd	0	1	1	0	0	0	2
Uwch	2	0	0	0	1	0	3
Rhugl	1	3	1	0	0	0	5

During 2019/20, the Commissioner has provided opportunities during work hours for all employees to receive Welsh language training, fully funded by the organisation.

A total of 11 members of staff (50% of the organisation) took part in Welsh language lessons in a variety of formats comprising of weekly sessions with a tutor in the office, attending external classes, accessing online training, and attending a residential intensive course.

We also have other initiatives to encourage staff to practice their Welsh. Lunchtime sessions are available for anyone wanting to have discussions in Welsh with other learners and fluent speakers, as well as sharing a 'Welsh Phrase of the Week'.

Recriwtio

Pan fydd swydd newydd neu wag yn codi, bydd y Prif Swyddog Gweithredu yn cwblhau asesiad o'r sgiliau Cymraeg ar gyfer y rôl. Bydd yr asesiad yn pennu'r sgiliau Cymraeg sydd eu hangen ar gyfer y rôl honno ar sail gofynion y rôl, ee yn wynebu'r cyhoedd, darparu cyngor a chymorth i bobl hŷn yn uniongyrchol.

Yn ystod 2019/20 roeddem wedi hysbysebu ar gyfer wyth rôl. Roedd gan bob un ei hymgyrch recriwtio ei hun ac fe gafodd bob un ei recriwtio'n allanol. Roedd yr wyth rôl hyn yn cynnwys pum rôl newydd a thair swydd wag.

Cafodd sgiliau Cymraeg ar gyfer dwy o'r rolau hyn eu hysbysebu fel bod yn 'hanfodol', a 'dymunol' oeddent ar gyfer y chwe rôl arall. Ni lwyddon ni i recriwtio siaradwr Cymraeg ar gyfer un rôl lle roedd y Gymraeg yn hanfodol oherwydd nad oedd unrhyw siaradwyr Cymraeg â'r sgiliau gofynnol. Ni chafodd y rôl hon ei hailhysbysebu.

Hyfforddiant

Ni chafodd unrhyw hyfforddiant ei gyflwyno yn Gymraeg na Saesneg ar bynciau megis recriwtio a chyfweld, rheoli perfformiad, gweithdrefnau cwynion a threfn disgyblu, y broses cynefino, delio â'r cyhoedd ac iechyd a diogelwch.